

Op één na grootste influx Witbuikrotganzen in 2009/10

Witbuikrotganzen, West aan Zee, Terschelling, 15 januari 2010.
Foto: Harvey van Diek

De winterse koude bracht in de afgelopen winter tenminste 500 Witbuikrotganzen naar Nederland. Normaliter valt ons land buiten het reguliere winterareaal van de Witbuikrotganzen die op Spitsbergen en in Noordoost-Groenland broeden en de winter doorbrengen in Denemarken en Groot-Brittannië. Alleen bij vorst en sneeuw hebben de vogels wel eens de neiging zuidelijker af te zakken. Dat gebeurde onder andere in de koude winters halverwege de jaren tachtig (100-200 vogels), in 1995/96 (800), 1996/97 (345) en voor het laatst in 2002/03 (ca. 300). De influx in de afgelopen winter was dus de op één na grootste ooit. Hoeveel vogels daadwerkelijk in ons land geweest zijn, zal een latere analyse moeten uitwijzen. Het aantal van 500 werd geteld op het hoogtepunt van de influx, rond 6-8 februari, maar is uiteraard een minimum-schatting omdat lang niet alle aanwezige vogels gevonden zullen zijn. Op grond van de ringdichtheid in de populatie (1 per 75 vogels) en de zes in Nederland afgelezen individuen met kleurringen, schatte de

Deense ganzenonderzoeker Preben Clausen het aantal in Nederland op 450 individuen. Een aantal dat dus weinig afwijkt van de voorlopige schatting op grond van gegevens op Lauwersmeer.com, Waarneming.nl, Bijzondere Soorten Project (BSP) en de watervogeltellingen.

Interessant is dat zich onder de zes afgelezen kleurringen ook een zeer bekende vogel bevond ('wit TI'). Deze Witbuikrotgans is inmiddels bijna 20 jaar oud en was reeds vijf maal eerder in Nederland: in maart 1991 op Texel, januari 1996 op het strand van Kijkduin, januari-februari 1997 op Wieringen e.o., februari 2004 opnieuw op Wieringen en in januari 2006 op het strand van Monster. Deze vogel benutte precies de gebieden die ook bij de afgelopen influx in trek waren en werd deze winter afgelezen bij Monster, Katwijk en wederom Wieringen. Net als tijdens eerdere invasies concentreerden de Witbuiken zich ook nu vooral langs de Hollandse kust, met een zwaartepunt in de Kop van

Noord-Holland (polders achter de Hondsbossche Zeewering, omgeving Wieringen). Opvallend in deze context: Wieringen behoorde in de jaren dertig tot de vaste overwinteringsgebieden van Witbuikrotganzen! Kennelijk is er nog steeds een contingent vogels dat die kennis bezit, en bij koude in de reguliere winterkwartieren de weg naar Noord-Holland weet te vinden. Een belangrijke pleisterplaats als Wieringen herbergt dan zelfs in internationaal opzicht belangrijke aantallen (3% van de totale populatie).

Nieuw bij deze influx was overigens dat ook in het Waddengebied grotere groepen verschenen, o.a. op Terschelling, in de wijde omgeving van de Anjumerkolken en zelfs bij de Dollard, waar normaliter nooit rotganzen pleisteren. Deze verspreiding sluit goed aan op waarnemingen in de Waddenzee van Nedersaksen, waar half februari in totaal naar schatting zo'n 800 individuen verbleven (J. Dierschke), en Sleswijk-Holstein, met 300 vogels (K. Günther). Ook op de vaste

Jan Kramer: SOVON-vrijwilliger van het

Tijdens de afgelopen Landelijke Dag werd voor de tweede maal de Zilveren Zwaluw uitgereikt aan een vrijwilliger die zich op bijzondere wijze voor SOVON heeft ingezet. In totaal ontvingen we tien nominaties, waaruit de jury Jan Kramer uit Leeuwarden tot Vrijwilliger van het Jaar koos. Hij werd aangedragen door twee goede bekenden van SOVON-Fryslân, Romke Kleefstra en Sieds Boersma.

Spin in het Friese vogelaarsweb

Jan Kramer is al vele jaren betrokken bij allerhande (tel)projecten in Friesland. Als broedvogelteller ging hij aan de slag met het Weidevogelmeetnet Friesland en verzamelde hij ook de nodige gegevens over bijv. Brandganzen en Bruine Kiekendieven. Daarna breidden zijn activiteiten zich uit met BMP-proefvlakken in de Oude Venen, ganzen- en watervogeltellingen langs de Friese IJsselmeerkust, slaapplaatstellingen en het aflezen van halsbanden bij ganzen. Met al dit veldwerk wierp Jan zich op als een gouden kracht voor tal van organisaties zoals het IVN in Friesland, vereniging It Fryske Gea, de Fryske Feriening foar Fjildbiology (FFF), het Weidevogelmeetnet Friesland en 'last but not least' SOVON. Een spin in het Friese vogelaarsweb, die via het IVN ook bijdraagt aan het opleiden van nieuwe vogelaars. Coördinatoren in de provincie spinnen hier garen bij, want om een nieuwe teller te vinden is een belletje naar Jan vaak voldoende.

Ardea purpurea hetty hafkampius

Jammer genoeg kon Jan Kramer niet bij de uitreiking van de prijs aanwezig zijn. Vogelvriend

Sieds Boersma en watervogelcoördinator Romke Kleefstra wijdden uit over hem. Kort nadat Jan vogeltellingen als nieuwe passie ontdekte, kreeg hij te kampen met ziekte. Het vogelen kwam op een lager pitje te staan, maar zodra het mogelijk was om het veld in te gaan, ging hij weer. Het loodste hem deels door het ziekteproces.

In toenemende mate pakte Jan ook de pen op. Zodoende verzorgt hij nu samen met Romke iedere maand een Friese watervogelnieuwsbrief. Vaker nog verstuurt Jan 'Nieuws van de velden', een nieuwsbrief voor ganzenliefhebbers waarin hij aandacht besteedt aan aflezingen van geringe vogels gedurende het winterseizoen. Ondertussen spoort Jan de Friese ganzen- en zwanentellers aan om ook 'extra soorten' door te geven die ze tegenkomen, zoals kiekendieven, Slechtvalken, IJsvogels en kwelderzangers. Dat leidt tot fraaie overzichten in de Friese nieuwsbrieven.

Niet alleen met het schrijven van de nieuwsbrieven komen Jan en Romke elkaar telkens tegen, ook in het veld. Toen Romke afgelopen voorjaar nesten van Brandganzen inspecteerde op een eilandje in de Oude Venen, ontwaarde hij iemand met een

telescoop in de rietkraag langs de vaste wal... Jan dus. Nadat Romke hem eens meenam met nestonderzoek aan Purperreigers, liet Jan aan zijn kleinkinderen foto's zien van jonge Purperreigers. Toen dezelfde dag de toenmalige Leeuwarder wethouder Hetty Hafkamp op televisie verscheen (tegenwoordig burgemeester te Bergen), merkten de kinderen een duidelijke overeenkomst op tussen Hafkamp en de jonge Purperreigers: beide voorzien van een opvallende dos grijs piekhaar. Aanleiding voor Jan om de wethoudster een foto van een jonge

SOVON stelt Rob Goldbach Publicatie Fonds in

Herinnering aan een bevlogen vogelaar

Vorig voorjaar kwam het ontstellende bericht dat Rob Goldbach door een noodlottig ongeval in India om het leven was gekomen. Hij was daar op reis om te doen waar hij intens van genoot, het observeren van (al dan niet bijzondere) vogels.

Slechts een paar maanden daarvoor had SOVON, na acht jaar, afscheid van hem genomen als betrokken en gewaardeerd bestuurslid.

Rob was al bijna een halve eeuw vogelaar in hart en nieren. Eerst in de Zuid-Limburgse Mijnstreek, waar hij opgroeide en met zijn vogelvrienden vele regionaal belangwekkende ontdekkingen deed. Later ook in de rest van Nederland en zeker ook daarbuiten. Hij was een geboren reiziger. Velen maakten gebruik van zijn verslagen om een eigen reis in het verre buitenland te plannen.

Op reis was hij bloedfanatiek, en dat leverde een lange lijst van waargenomen vogelsoorten op. Maar hij bleef wel oog houden voor het landschap, de bedreigingen en wat daaraan gedaan zou kunnen worden.

Het Rob Goldbach Publicatie Fonds

Tijdens de drukbezochte herdenkingsdienst hield zijn familie een inzameling, wat een flink bedrag opleverde. De wens van zijn vrouw, Evelien Goldbach, en haar kinderen was om dit geld ten goede te laten komen aan een mooi SOVON-project. Een zeer genereuze geste! Gaandeweg ontstond het idee een speciaal fonds op te richten, het Rob Goldbach Publicatie Fonds. Met zo'n fonds zouden buitengewone projecten gefinancierd kunnen worden zoals (wetenschappelijke) publicaties van SOVON en haar achterban. Het publiceren over vogelonderzoek is immers een van onze belangrijkste doelstellingen, maar wel iets waarvoor vaak maar moeilijk financiering te vinden is. Met de instelling van het Rob Goldbach Publicatie Fonds willen we hieraan een impuls geven én de herinnering aan Rob levend houden.

Wat kunt u betekenen voor het Rob Goldbach Publicatie Fonds?

De donatie van familie en vrienden van Rob geldt als start van dit fonds. Het idee is verder dat SOVON zelf jaarlijks een bedrag in het Fonds stort. Op deze manier kunnen we ertoe bijdragen dat belangwekkende maar moeilijk financieerbare publicaties toch doorgang vinden. Het kan gaan om publicaties van stafmedewerkers maar ook vanuit de achterban.

Ook u kunt meehelpen het Fonds tot een succes te maken. Dit kan heel eenvoudig door een donatie, maar u kunt ook denken aan bijvoorbeeld een legaatstelling.

Het eerste legaat dat wij eind vorig jaar mochten ontvangen, hebben we dan ook meteen geormerkt voor ons nieuwe Fonds. Ook kunt u natuurlijk bedrijven, organisaties of andere potentiële sponsors attent maken op deze mogelijkheid.

Wilt u meer weten, kijk op www.sovon.nl of neem contact op met:
carolyn.vermanen@sovon.nl (024-7410410).

overwinteringsgebieden in Groot-Brittannië verschenen meer dan 1000 extra vogels (P. Clausen). In Denemarken blijven was duidelijk een minder succesvolle strategie: onder de enkele honderden vogels die zich probeerden rond wakken in de dichtgevoeren fjorden van Jutland te handhaven werden diverse vorstslachtoffers gevonden. De totale populatie Witbuikrotganzen omvat momenteel 7000 vogels (P. Clausen), waarvan de afgelopen winter dus ten minste 7% in Nederland verbleef. Dit aandeel is vergelijkbaar met eerdere influxen, alleen in 1995/96 ging het om meer vogels (18% van de toenmalige populatie). In die winter kwamen niet alleen vogels uit Denemarken naar Nederland, maar staken tijdens de terugtrek in februari ook grote aantallen vanuit Engeland de Noordzee over naar ons land.

Kees Koffijberg

jaar 2009

Vrijwilliger van het jaar Jan Kramer in actie tijdens één van zijn vele tellingen.
Vermoedelijke fotograaf: Rennie Kramer

Purperreiger op te sturen met als onderschrift 'Ardea purpurea hetty hafkampius'.

Favoriete vogelsoorten

Eind jaren negentig schreef Jan al eens een rapportje voor It Fryske Gea over broedende Brandganzen in het Ottema-Wiersmareservaat bij Hardegarijp. Tegenwoordig werkt de kolonie Brandganzen in de Oude Venen als een magneet, zodat hij wekelijks een kijkje neemt. Ook in de winter hebben Brandganzen zijn aandacht, met name die met Zweedse, Russische en Friese kleurringen. Lyrisch is hij over de Reuzensterms aan de Friese IJsselmeerkust. Favoriete soort echter is de Bruine Kiekendief, karaktervogel van zijn favoriete excursiegebieden. Terecht dus dat Jan uit handen van Sieds Boersma en Romke Kleefstra niet alleen de Zilveren Zwaluw ontving, maar ook een prachtig schilderij van een vrouwtje Bruine Kiekendief van Elwin van der Kolk.

We hopen dat Jan Kramer samen met zijn vrouw Rennie nog lange tijd vogels telt in het Friese veld en ook nog menige nieuwsbrief mag vullen!

Romke Kleefstra

